

ირინა ლობჯანიძე

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი

irina_lobzhanidze@iliauni.edu.ge

საკვანძო სიტყვები: EMT-ს ჩარჩო, ტექნოლოგიური კრიტერიუმი, უმაღლესი განათლება, თარგმანი, ტერმინოლოგია.

EMT-ს კომპეტენციების ჩარჩო, ტერმინოლოგიის მართვა და მთარგმნელობითი ტექნოლოგიები

ვინ არის მთარგმნელი დღეს? რა ტიპის კომპეტენციებთან უნდა იყოს ასოცირებული მთარგმნელის მომზადება? ევროპის თარგმანთმცოდნეობის სამაგისტრო პროგრამათა ქსელმა პირველად თავისი კომპეტენციების ჩარჩო, მათ შორის EMT-ს „კომპეტენციათა ბორბალი“, 2009 წლის იანვარში გამოსცა. დღეისათვის ევროპის უნივერსიტეტების უმეტესობა შეესაბამება აღნიშნულ ჩარჩოში მითითებულ კომპეტენციებს და მონაწილეობს თარგმანთმცოდნეობითი პროგრამების სწრაფად მზარდ ქსელში. საქართველოში აკრედიტებული უმაღლესი სასწავლებლები კი აღნიშნულ ქსელში წარმოდგენილი არ არის და, ბუნებრივია, იზადება შემდეგი კითხვები: ა) შეესაბამება თუ არა საქართველოში არსებული თარგმანთმცოდნეობის პროგრამები EMT-ს კომპეტენციათა ჩარჩოს? ბ) EMT-სა და ISO სტანდარტების ფარგლებში განხილული რომელი კომპეტენციები საჭიროებს დამატებით ანალიზსა და განხილვას? გ) შეგვიძლია თუ არა ზემოხსენებულ ქსელში ინტეგრირება ტექნოლოგიური და სხვა კრიტერიუმების უზრუნველყოფის გარეშე?

2017 წელს გამოქვეყნებული ევროპული თარგმანთმცოდნეობითი პროგრამების ჩარჩო მოიცავს შემდეგ კრიტერიუმებს: ენა და კულტურა, თარგმანი, ტექნოლოგია, პირადი უნარ-ჩვევები და მომსახურების უზრუნველყოფა. ტექნოლოგიური კომპეტენციები ორიენტირებულია იმ ცოდნასა და უნარ-ჩვევებზე, რომლებსაც იყენებს მთარგმნელი თარგმანის პროცესში მთარგმნელობითი ტექნოლოგიების გამოყენების თვალსაზრისით. ის, ასევე, მოიცავს, ელემენტარულ ცოდნას მანქანური თარგმანისა და მისი გამოყენების შესახებ.

სტატიის სტრუქტურა შემდეგია: 1. შესავალი; 2. EMT-ს კომპეტენციათა ჩარჩოს აღწერა; 3. კომპიუტერული უზრუნველყოფა (საშუალებები და აპლიკაციები); 4. დასკვნები

1. შესავალი

ვინ არის დღეს მთარგმნელი? რომელი ტიპის სპეციალური კომპეტენციები ასოცირდება დღეს მთარგმნელ-თარგმანის მომზადებასთან? თარგმანის მაგისტრის ევროპული ხარისხის კომპეტენციათა ჩარჩო, EMT-ს ე.წ. „კომპეტენციათა ბორბალი“ პირველად 2009 წლის იანვარში გამოქვეყნდა. 2017 წელს გადამუშავებული ვერსიის გამოქვეყნების შემდეგ, მასში განიხილება შემდეგი კომპეტენციების განვითარების აუცილებლობა: ენა და კულტურა, თარგმანი, ტექნოლოგია, პერსონალური და ინტერპერსონალური და მომსახურების უზრუნველყოფა.

ამ მომენტისათვის 84 ევროპული უნივერსიტეტი შეესაბამება ზემოხსენებულ ჩარჩოში მითითებულ კრიტერიუმებს და მონაწილეობს მთარგმნელობითი განათლების სწრაფად მზარდ ქსელში. საქართველოს უმაღლესი განათლების არც ერთი ინსტიტუცია ამ ქსელში წარმოდგენილი არ არის და კითხვები, რომლებსაც უნდა გაეცეს პასუხი, არის შემდეგი:

1. შეესაბამება თუ არა საქართველოში აკრედიტებული მთარგმნელობითი განათლების მიღებაზე ორიენტირებული პროგრამები EMT-ს კომპეტენციათა ჩარჩოში აღნიშნულ კომპეტენციებს?
2. EMT-სა და ISO-ს სტანდარტებში აღნიშნული რომელი კომპეტენციების ათვისებაა მნიშვნელოვანი საქართველოში მთარგმნელობითი მოდულების განვითარებისა და გაუმჯობესების კუთხით?
3. შეგვიძლია თუ არა აღნიშნულ ქსელში მოხვედრა ტექნოლოგიური კრიტერიუმის (ტექნიკური საშუალებანი და აპლიკაციები) უზრუნველყოფის გარეშე?

სტატიის სტრუქტურა შემდეგია: 1. EMT-ს კომპეტენციათა ჩარჩოს აღწერა და პარალელების გავლება საქართველოში არსებულ მოდულებთან; 2. კომპიუტერული უზრუნველყოფა, რომელიც გამოიყენება უმაღლესი განათლების ევროპულ სისტემაში მთარგმნელების მომზადების დროს და ქართული საგანმანათლებლო სექტორის თავისებურება; 3. დასკვნები.

2. EMT-ს კომპეტენციათა ჩარჩოს აღწერა

თარგმანის მაგისტრის ევროპული ხარისხის კომპეტენციათა ჩარჩო, EMT-ს ე.წ. „კომპეტენციათა ბორბალი“, პირველად 2009 წლის

იანვარში გამოქვეყნდა. მას შემდეგ, ხუთ წელიწადში, ერთხელ ხდება მისი განახლება და ხელახალი გამოცემა. კომპეტენციათა ჩარჩოსი და, განსაკუთრებით, ერთიანი სტანდარტების დაცვა მნიშვნელოვანია კვალიფიცირებული მთარგმნელ-თარჯიმნის მომზადების დროს. აღნიშნული მოტივი გასაგებია, რადგანაც ევროპულ და არამხოლოდ ევროპულ უნივერსიტეტებში არსებული მთარგმნელ-თარჯიმნის მომზადებაზე ორიენტირებული პროგრამები შეიძლება საერთოდ არ შეესაბამებოდეს პროფესიის თანამედროვე მოთხოვნებს. თუ ჩვენ განვიხილავთ მთარგმნელობით მიმართულებას იმ სახით, რომლითაც იგი წარმოდგენილია საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში, ნათელი გახდება, რომ პროგრამების უმეტესობა ორიენტირებულია: ა) უცხო ენის სწავლებასა და ბ) ლიტერატურული ტექსტების თარგმანზე, ხოლო შრომით ბაზარზე საკმარისია გქონდეს ენის ცოდნის დამადასტურებელი სერტიფიკატი (ინგლისური, რუსული, გერმანული ან სხვ.), რომ მიიღო მთარგმნელ-თარჯიმნად დასაქმების შესაძლებლობა. შესაბამისად, არსებობს დიდი ცდომილება საგანმანათლებლო სექტორში პროფესიონალის მომზადებასა და ბაზრის მოთხოვნას შორის.

მსგავსი შეუსაბამობებისათვის თავის არიდების მიზნით EMT-ს ექსპერტებს შემუშავებული აქვთ ორი დოკუმენტი - კომპეტენციების სია, რომელსაც მთარგმნელი საჭიროებს შრომით ბაზარზე წარმატებული დასაქმების მიზნით, ე.წ. EMT-ს კომპეტენციათა ჩარჩო (European Master's in Translation, 2017), და შერჩევის კრიტერიუმი, რომელსაც უნდა შეესაბამებოდეს უმაღლესი სასწავლებელი, რომელსაც სურს EMT-ს ქსელში მოხვედრა. სხვაგვარად, რომ ვთქვათ, უმაღლესმა სასწავლებელმა უნდა დაამტკიცოს, რომ მისი პროგრამების შედეგი შეესაბამება EMT-ს კომპეტენციათა ჩარჩოში მითითებულ საკვანძო კომპეტენციებს და მათი კურსდამთავრებულები შეესაბამებიან მთარგმნელობითი სექტორის ბაზრის მოთხოვნებს. ამ მომენტისათვის, სხვადასხვა მთარგმნელობითი პროგრამების მქონე ევროპის 84 უმაღლეს სასწავლებელს აქვს EMT-ს ქსელის წევრის სტატუსი.

EMT-ს ჩარჩოს მიხედვით კომპეტენცია განისაზღვრება, როგორც სხვადასხვა ცოდნის კომბინაცია, მათ შორის, ქმედებების, კონტექსტების, პროცედურების და ა.შ. თუ მივყვებით EMT-ს კომპეტენციათა განმარტებას, მივიღებთ, რომ კომპეტენცია „აღნიშნავს ცოდნის, უნარების და პერსონალური, სოციალური და/ან მეთოდოლოგიური საშუალებების გამოყენებას სამუშაოს განხორციელებისა ან სწავლის დროს და პროფესიონალურ და პერსონალურ ზრდას“. ჩარჩო კი ექვს

კომპეტენციას მოიცავს, რომლებსაც უნდა შეესაბამებოდეს თანამედროვე მთარგმნელ-თარგმანი, კერძოდ: ენა და კულტურა, თარგმანი, ტექნოლოგია, პერსონალური და ინტერპერსონალური და, ბოლოს, მომსახურების უზრუნველყოფა. აღნიშნული ექვსი კომპეტენცია განიხილება, როგორც თანაბრად მნიშვნელოვანი, თუმცა მათ შორის განისაზღვრება დამოკიდებულება და, ზოგჯერ, ერთმანეთს გადაფარავენ კიდევაც. ყველა კომპეტენციას შეესაბამება კომპონენტების სია და, ზოგჯერ, ხდება მათი დაშლა დამატებით პარამეტრებად. აღნიშნული კომპეტენციების, კომპონენტებისა და პარამეტრების განხილვა მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენად შეგვიძლია მათი შედარება იმ პრობლემებთან, რომლებიც არსებობს საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში არსებულ მთარგმნელობით პროგრამებში.

ენა და კულტურა

პირველი კომპეტენცია, რომელსაც განსაზღვრავს EMT, არის *ენისა და კულტურის* ცოდნა. აღნიშნული კომპეტენცია მოიცავს ყველა ზოგად ან ენის სპეციფიკურ ლინგვისტურ, სოციოლინგვისტურ, კულტურულ და ტრანსკულტურულ ცოდნასა და უნარს. აღნიშნული კომპეტენცია ყველაზე მნიშვნელოვანია, რადგანაც ქმნის ევროპულ უნივერსიტეტებში სამაგისტრო საფეხურზე მიღების წინაპირობას, რომელსაც შეესაბამება, როგორც მინიმუმ, ორი სამუშაო ენის მაღალ დონეზე ცოდნა (მაგ.: ქართული და ინგლისური ან ინგლისური და ქართული ან რუსული და ინგლისური და ა.შ.). ენების ცოდნის დონე კი განისაზღვრება ენობრივი ცოდნის ევროპული საერთო ჩარჩოს სერტიფიცირების (CEFR: 2019) მიხედვით და შეესაბამება C1-ს. საქართველოში აკრედიტებული პროგრამების უმეტესობა ენის ცოდნის წინაპირობად განიხილავს B1/B2-ს და ერთმანეთის პარალელურად სტუდენტებს სთავაზობს კურსებს ენის ათვისებასა და ლიტერატურული ტექსტების თარგმანისათვის. საქართველოში აკრედიტებული პროგრამები ძალიან იშვიათად განიხილავენ სამუშაო ენების წყვილებს და ძალიან ხშირად პროგრამის დასრულების შემდეგ ახალგაზრდა პროფესიონალს განვითარებული აქვს მხოლოდ ერთი სამუშაო ენის ცოდნა, რაც საკმარისი არ არის მისი კარიერული წარმატებისათვის. შესაბამისად, იმისათვის, რომ საქართველოში აკრედიტებული მთარგმნელობითი მოდულები შეესაბამებოდნენ კრიტერიუმს, მათ დასჭირდებათ:

1. პროგრამაზე მიღების მოსალოდნელი ენობრივი წინაპირობის განსაზღვრა სამუშაო ენების თვალსაზრისით;
2. პროგრამაზე მიღების ენობრივი წინაპირობის დადასტურება გამოცდების სახით წინასწარ შერჩეული ენობრივი წინაპირობის საფუძველზე;
3. ენის ცოდნის დონის დადასტურება პროგრამის დასრულების შემდეგ.

*თარგმანი (სტრატეგიული, მეთოდოლოგიური და
თემატური კომპეტენცია)*

თარგმანი განიხილება თავისი ფართო გაგებით, როგორც არა მხოლოდ ორ ენას შორის მნიშვნელობის გადაცემა, არამედ როგორც სტრატეგიული, მეთოდოლოგიური და თემატური კომპეტენცია, რომელიც თან სდევს მნიშვნელობების გადაცემის ყველა დონეს - დოკუმენტის ანალიზით დაწყებული და ხარისხის კონტროლის პროცედურებით დამთავრებული. აღნიშნული კომპეტენცია გულისხმობს პროფესიონალის მიერ დარგების, კონცეპტების, ტერმინოლოგიისა და ა.შ. ცოდნას. თუ პროგრამა არ შეესაბამება ზემოხსენებულ თავისებურებას, მისი წარდგენა EMT ქსელში შეუძლებელი ხდება. საქართველოში აკრედიტებული მთარგმნელობითი პროგრამების უმეტესობას ახასიათებს ტერმინოლოგიისა და ტერმინოგრაფიის დარგობრივი სპეციფიკური კურსების ნაკლებობა, განსაკუთრებით იმ კურსებისა, რომლებსაც კითხულობენ ენის ცოდნის მაღალი დონის მქონე დარგობრივი სპეციალისტები. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს პუნქტებზე, რომლებიც ავალდებულებენ მთარგმნელებს:

12. ხარისხზე კონტროლის სტრატეგიების ცოდნასა და განხორციელებას შესაბამისი საშუალებებისა და ტექნიკების გამოყენებით;

13. მასალის წინასწარ რედაქტირებას მთარგმნელობითი მეხსიერების ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით წინასწარ რედაქტირებაზე ორიენტირებული ტექნიკის გამოყენებით;

14. მთარგმნელობითი მეხსიერების შედეგის რედაქტირება შესაბამისი ტექნიკებისა და რედაქტირების დონეების გამოყენებით ხარისხისა და პროდუქტიულობის უზრუნველყოფის მიზნით და მონაცემებზე საკუთრების უფლების მნიშვნელობისა და მონაცემების უსაფრთხოების საკითხების ცოდნას.

ნათელია, რომ აღნიშნული კომპონენტები იკვეთება ტექნოლოგიურ კომპეტენციასთან, რომელიც ჩარჩოს მესამე პუნქტს წარმოად-

გენს. ტექნოლოგიურ კომპეტენციას ბოლოს განვიხილავ დანარჩენი კომპეტენციების შემდეგ.

პირადი უნარ-ჩვევები: პერსონალური და ინტერპერსონალური

აღნიშნული კომპეტენცია მოიცავს ყველა ზოგად ე.წ. სუსტ უნარს, რომლებიც გულისხმობს სტუდენტის ადაპტირებისა და დასაქმების უნარს და, ამავდროულად, ასოცირდება მთარგმნელ-თარჯიმნის სოციალურ როლთან. იგი მოიცავს დაგეგმარების, მართვის, თვითშეფასებისა და გუნდში მუშაობის ელემენტებს პროფესიონალური საქმიანობის განხორციელების დროს. საქართველოში აკრედიტებული არც ერთი პროგრამა ამ კომპეტენციას არ უვითარებს. უმაღლეს სასწავლებლებში მთარგმნელ-თარჯიმნებს არასოდეს ასწავლიან მთარგმნელობითი პროექტების დაგეგმარებას, მართვას და თვითშეფასებას.

მომსახურების უზრუნველყოფა

აღნიშნული კომპეტენცია მოიცავს ყველა უნარს, რომლებიც შეესაბამება თარგმანის შესრულებას და, უფრო ზოგადად, ენობრივ მომსახურებას პროფესიონალურ კონტექსტში - კლიენტთან მოლაპარაკებებით დაწყებული მთარგმნელობითი პროექტის მართვისა და ხარისხის კონტროლით დამთავრებული. იგი მოიცავს ინფორმაციას მთარგმნელისა და კლიენტის ურთიერთობაზე ბაზრის მოთხოვნიდან გამომდინარე, როგორებიცაა: კლიენტთან მოლაპარაკება, მომსახურების ღირებულების განსაზღვრა და ა.შ. საქართველოში აკრედიტებული პროგრამების უმეტესობა არც ამ კომპეტენციას არ უვითარებს, რადგანაც საბჭოთა წარსულის თავისებურების გათვალისწინებით, უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში თარგმანი არასოდეს განიხილებოდა როგორც ბიზნესსექტორის ნაწილი.

3. კომპიუტერული უზრუნველყოფა (საშუალებები და აპლიკაციები)

აღნიშნული კომპეტენცია მოიცავს იმ ცოდნასა და უნარებს, რომლებიც მნიშვნელოვანია მთარგმნელობითი ტექნოლოგიების გამოყენებისათვის მთარგმნელობითი პროცესის დროს. ის, ასევე, მოიცავს ზოგად ცოდნას სამანქანო მთარგმნელობითი ტექნოლოგიებისა და მათი გამოყენების შესახებ საკუთარი საჭიროებიდან გამომდინარე. 2009 წელს, მთარგმნელობითი ჩარჩოს შექმნის დროს, აღნიშნული

კომპეტენცია განიხილებოდა, როგორც დამატებით, თუმცა დღევანდელ ჩარჩოში, ბაზრის დღევანდელი მოთხოვნიდან გამომდინარე, იგი განიხილება, როგორც ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მთარგმნელ-თარჯიმნის პროფესიონალად ჩამოყალიბების კუთხით. აღნიშნული კომპეტენცია ექვს კომპონენტს მოიცავს:

15. საინფორმაციო ტექნოლოგიების რელევანტურ გამოყენებას, მათ შორის, საოფისე პროგრამული უზრუნველყოფის და, ახალი კომპიუტერული საშუალებებისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების სწრაფი ათვისების უნარს. შესაბამისად, სტუდენტს მთარგმნელ-თარჯიმნად ჩამოყალიბების მიზნით უნდა ჰქონდეს წვდომა შესაბამის კომპიუტერულ უზრუნველყოფაზე და იმის ცოდნაზე, რომელი კომპიუტერული საშუალება სჭირდებათ მას თარგმანის პროცესში.

16. საჭირო სისტემების, კორპუსზე დაფუძნებული კომპიუტერული საშუალებების, ტექსტების გაანალიზებისა და CAT საშუალებების ეფექტური გამოყენებას. შესაბამისად, სტუდენტს მთარგმნელ-თარჯიმნად ჩამოყალიბების მიზნით უნდა ჰქონდეს წვდომა მთარგმნელობითი მიმართულების კომპიუტერულ საშუალებების გამოყენების გამოცდილების მქონე პროფესიონალებზე, რომლებიც შეძლებენ ცოდნის გადაცემას მთარგმნელობითი მეხსიერებების (TM), ელექტრონული კორპუსების, ტერმინოლოგიურ მონაცემთა ბაზებისა და თარგმანის მართვის სისტემების გამოყენების შესახებ.

17. ფაილებისა და სხვა მედიაწყაროების წინასწარი და საბოლოო დამუშავებასა და მართვას თარგმანის შესრულების დროს, მაგ.: ვიდეო და მულტიმედია ფაილების, ვებტექნოლოგიების ცოდნას. შესაბამისად, სტუდენტი მთარგმნელ-თარჯიმნად ჩამოყალიბების მიზნით უნდა იღებდეს ცოდნას ფაილის ფორმატის, კონვერტირების, დამუშავების, ვებრესურსების ლოკალიზაციის და ა.შ. შესახებ.

18. სამანქანო თარგმანსა და მთარგმნელობით პროცესზე მისი ზეგავლენის საწყისების ცოდნას სამანქანო თარგმანის კომპიუტერული უზრუნველყოფის სახით.

19. სამანქანო თარგმანის სისტემების რელევანტობის შეფასებასა და გამოყენებას თარგმანის პროცესში. შესაბამისად, სტუდენტი მთარგმნელ-თარჯიმნად ჩამოყალიბების მიზნით უნდა იღებდეს ინფორმაციას სამანქანო თარგმანზე ორიენტირებული სხვადასხვა კომპიუტერული უზრუნველყოფის შესახებ, კერძო, წესებზე ორიენტირებული მთარგმნელობითი საშუალებების, სტატისტიკურ თარგმანზე ორიენტირებული საშუალებების, ჰიბრიდული საშუალებების შესახებ, რომ-

ლებიც უზრუნველყოფენ წესების სტატისტიკურად დამუშავებასა და სტატისტიკას, წესებით მართვას დაბოლოს, ე.წ. დრმა სწავლების მიდგომაზე სამანქანო თარგმანისადმი და ნეირულ სამანქანო თარგმანზე, რომელიც 2017 წელს გაიშვა Google-ის, Pangeanic-ის, KantanMT-ის, Omnisien Technologies-ისა და SDL-ის (Estopace, 2017; (KantanMT, 2017; Technologies, 2017; Davies, 2017) მიერ.

20. სხვა ენობრივი და მთარგმნელობითი საშუალებების გამოყენება, როგორიცაა პროექტის მართვის კომპიუტერული უზრუნველყოფა.

როგორც აღწერილობიდან ჩანს, იმ კომპიუტერული საშუალებების უმეტესობა, რომელიც სჭირდება სტუდენტს მთარგმნელ-თარჯიმნად ჩამოყალიბების მიზნით, უკავშირდება მთარგმნელობითი მეხსიერებების (TM), ელექტრონული კორპუსების, ტერმინოლოგიურ მონაცემთა ბაზებისა და მთარგმნელობითი პროცესის მართვის სისტემების შესწავლას. ამას კი სჭირდება, ერთი მხრივ, გამოცდილი პროფესიონალები, რომლებიც იყენებენ ამ ტექნოლოგიებს და შეძლებენ სტუდენტებისთვის ამ ტექნოლოგიების გადაცემას, ხოლო, მეორე მხრივ, დაფინანსებას, რომელიც უზრუნველყოფს სხვადასხვა ოპერაციული სისტემის, დოკუმენტების ტიპებისა და ფაილების ფორმატების მხარდაჭერას უმაღლესი სასწავლებლების კომპიუტერებში. ორივე შესაძლებლობა საქართველოს საგანმანათლებლო სექტორისათვის პრობლემურია, რადგანაც, ერთი მხრივ, საკმაოდ ძნელია იმ პროფესიონალების პოვნა, ვისაც, ერთი მხრივ, გააჩნია ცოდნა არსებული რესურსების შესახებ ხოლო, მეორე მხრივ, შეუძლიათ ახალი პროგრამული უზრუნველყოფის სწრაფად ათვისება. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია იმ რესურსების განსაზღვრა, რომლების გამოყენება შესაძლებელია ქართული როგორც სამუშაო ენის გამოყენების დროს.

არსებობს ძალიან ბევრი მთარგმნელობითი მეხსიერებაზე ორიენტირებული სისტემა, რომლებიც ეხმარება მთარგმნელებს დიდი პროექტების თარგმნისა და/ან ლოკალიზაციის დროს. მთარგმნელობითი მეხსიერებანი, ძირითადად, იქმნება თანდათან და მოიცავს ადრე ნათარგმნ ტექსტებს ან ტექსტების ფრაგმენტებს. მთარგმნელობითი მეხსიერების გამოყენებით მთარგმნელ-თარჯიმანს არ სჭირდება თარგმანის ნულიდან დაწყება, არამედ უწევს ადრე შესრულებული თარგმანის ან ნათარგმნი ფრაგმენტის გამოყენება, რომელიც იწახება მთარგმნელობით მეხსიერებაში. შესაბამისად, არსებობს ძალიან ბევრი მთარგმნელობითი მეხსიერების შექმნაზე ორიენტირებული

პროგრამა, რომელთა გამოყენება შესაძლებელია ქართული ენიდან ან ქართულ ენაზე თარგმნის დროს, როგორებიცაა: SDL Trados-ში ჩადებული MultiTrans (SDL Trados: MultTrans., 2019), memoQ (memoQ, 2019), OmegaT (OmegaT, 2019) და ა.შ.

ელექტრონული კორპუსები ტექსტების კოლექციას წარმოადგენს. მთარგმნელებს ძალიან ადვილად შეუძლიათ აღნიშნული ტექნოლოგიების თავის საჭიროებებზე მორგება და აქტიურად გამოყენება ელექტრონული დოკუმენტების თარგმნის დროს. ასევე, ელექტრონული კორპუსების ზოგიერთი თვისება ჩადებულია CAT სისტემებში კონკორდანსების სახით. შესაბამისად, ქართული ენის შემთხვევაში შესაძლებელია შემდეგი პროგრამული უზრუნველყოფის გამოყენება, როგორებიცაა: ინტერნეტში განთავსებული კორპუსები: ქართული ენის ეროვნული კორპუსი (Gippert და სხვ., 2011 – 2019), ქართული ენის კორპუსი (Doborjginidze და სხვ., 2012-2019) და, ასევე, საკუთარი კორპუსების შექმნა სხვადასხვა პროგრამის გამოყენებით, როგორებიცაა: AntConc (Anthony, 2013), BootCat (Baroni, M., Bernardini, S., 2018) და სხვ.

როგორც მთარგმნელობითი მეხსიერებებისა და ელექტრონული კორპუსების შემთხვევაში, მთარგმნელ-თარჯიმნებს შეუძლიათ ტერმინოლოგიურ მონაცემთა სხვადასხვა ბაზის შექმნა თარგმანის იმ სემანტიკის გათვალისწინებით, რომელიც მათ სჭირდებათ. აღნიშნული ბაზები შეიძლება მომზადდეს როგორც ტერმინოლოგიების, ასევე მთარგმნელების მიერ თარგმანზე მუშაობის დასრულებამდე ან მას შემდეგ, რაც თარგმანი დასრულდა. აღნიშნულ პროცესს უწოდებენ ტერმინოგრაფიას (ISO 12616: 2002) სტანდარტის მიხედვით. უნდა ხდებოდეს ტერმინოლოგიურ მონაცემთა ბაზების მუდმივი განახლება და გადახედვა. ქართული ენის შემთხვევაში მთარგმნელის საჭიროებიდან გამომდინარე შესაძლებელია SynchroTerm (SynchroTerm, 2019), SDL MultiTerm, SDL MultiTerm Convert და ზოგიერთი სხვა პროგრამის გამოყენება.

თარგმანის მართვის სისტემების გამოყენება შესაძლებელია რთული და შრომატევადი მთარგმნელობითი ამოცანების გადასაწყვეტად, როცა პროექტზე სხვადასხვა ქვეყნის წარმომადგენლები ერთდროულად მუშაობენ. თარგმანის მართვის სისტემები, ძირითადად, ღრუბლოვან ტექნოლოგიას ეფუძნებიან და შემდეგ თვისებებს მოიცავენ: შრომის პროცესის მართვას, მთარგმნელობითი მეხსიერების მართვას, ტერმინოლოგიის მართვას, ანგარიშის შედგენასა და ჩაშენებულ

სამანქანო თარგმანს. ქართული ენის შემთხვევაში, შეიძლება Plunet-ისა (Plunet, v. 7.4, 2019) და Memsources-ს (Memsources, 2011-2019) გამოყენება.

შესაბამისად, იზადება კითხვა, რომელი ამ კომპეტენციებიდან და, განსაკუთრებით, ხელთ არსებული კომპიუტერული უზრუნველყოფიდან უნდა ისწავლებოდეს საქართველოში მთარგმნელობითი მოდულების გაუმჯობესების მიზნით?

4. დასკვნები

სტანდარტებთან შესაბამისობისათვის საქართველოში უნდა გაუმჯობესდეს აკრედიტებული მთარგმნელობითი მოდულები EMT-ს კომპეტენციათა ჩარჩოს მიხედვით, კერძოდ:

ენისა და კულტურის კომპეტენციის გაუმჯობესება შესაძლებელია: ა) ენის ცოდნის დონის წინაპირობის განსაზღვრით ორიგინალისა და სამიზნე ენების თავისებურებიდან გამომდინარე და ორივე ენის ცოდნის დონე უნდა შეესაბამებოდეს CEFR-ის C1-ს; ბ) პროგრამებში თავიდანვე უნდა ჩაიდოს პროგრამის სამუშაო ენობრივი წყვილები და არა ზოგადი ფორმატი, რუსული, ინგლისური და ა.შ.

თარგმანის (სტრატეგიული, მეთოდოლოგიური და თემატური) კომპეტენციის გაუმჯობესება შესაძლებელია კურიკულუმებში ტერმინოლოგიის შესწავლაზე ორიენტირებული კურსების შემოღებით, რომლებიც უნდა იკითხებოდეს დარგის მცოდნე სპეციალისტების მიერ, რომლების სამუშაო ენის ცოდნა შეესაბამება CEFR-ის C1-ს და, რომლებსაც გააჩნია ცოდნა ტერმინოლოგიურ მონაცემთა ბაზების შექმნის, მომზადებისა და გამოყენების შესახებ.

პირადი უნარ-ჩვევები: პერსონალური და ინტერპერსონალური და მომსახურების უზრუნველყოფის კომპეტენციების გაუმჯობესება შესაძლებელია კურიკულუმებში მთარგმნელობითი პროექტების მართვის, ხარისხის შეფასების, კლიენტთან მოლაპარაკებების და მსგავსი ცოდნის მიღებაზე ორიენტირებული კურსების შემოღებით.

ტექნოლოგიის ცოდნის კომპეტენციის გაუმჯობესება შესაძლებელია სპეციალიზირებული მთარგმნელობით ტექნოლოგიებზე ორიენტირებული კურსების შემოღებით, რომლებშიც ჩადებული იქნება მხოლოდ იმ კომპიუტერული პროგრამების შესწავლა, რომლებიც გამოიყენება საერთაშორისო მთარგმნელობითი ბაზარზე (Doborjginidze, N., Lobzhanidze, I., 2012-2019).

ლიტერატურა

Anthony, L. (2013). *AntConc*, V. 3.5.8. Seoul: <https://www.laurence-anthony.net/software/antconc/>.

Baroni, M., Bernardini, S. (2018). *BootCat*, v.1. <https://bootcat.dipintra.it/>.

Council of Europe. (2019). მოპოვებული 2019 წლის 10 December, Common European Framework of Reference for Languages (CEFR): <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions-დან>

Anthony, L. (2013). *AntConc*, V. 3.5.8. Seoul: <https://www.laurence-anthony.net/software/antconc/>.

Baroni, M., Bernardini, S. (2018). *BootCat*, v.1. <https://bootcat.dipintra.it/>.

Council of Europe. (2019). მოპოვებული 2019 წლის 10 December, Common European Framework of Reference for Languages (CEFR): <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions-დან>

Davies, D. (2017 წლის 12 June). *SDL Brings Neural MT to its Secure Enterprise Translation Server*. მოპოვებული 2019 წლის 15 September, SDL Studio: <https://www.sdl.com/about/news-media/press/2017/sdl-brings-nmt-to-its-secure-ets.html-დან>

Doborjginidze, N., Lobzhanidze, I. (2012-2019). *Georgian language corpus*. Tbilisi: <http://corpora.iliauni.edu.ge/>.

Estopace, E. (2017 წლის 9 May). *EU Spends EUR 1.9m to Customize MT for State and Regional Authorities*. მოპოვებული 2019 წლის 15 September, Slator: <https://slator.com/deal-wins/eu-spends-eur-1-9m-to-customize-mt-for-state-and-regional-authorities/-დან>

European Master's in Translation. (2017). მოპოვებული 2019 წლის 2010 December, EMT Competence Framework: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/emt_competence_fw_2017_en_web.pdf-დან

Gippert, J., Meurer, P., Tandashvili, M. (2011 – 2019). *The Georgian national corpus*. Bergen: <http://gnc.gov.ge/gnc/page>.

KantanMT. (2017 წლის 13 March). *KantanMT Users Can Now Customise and Deploy Neural Machine Translation Engines*. მოპოვებული 2019 წლის 15 September, Slator: <https://slator.com/press-releases/>

kantanmt-users-can-now-customise-and-deploy-neural-machine-translation-engines/-დან

memoQ. (2019). <https://www.memoq.com/>.

Memsource. (2011-2019). მოპოვებული 2019 წლის 15 September, Memsource: <https://www.memsource.com/>-დან

OmegaT. (2019). <https://omegat.org/>.

Plunet, v. 7.4. (2019). მოპოვებული 2019 წლის 15 September, Plunet: <https://www.plunet.com/en/-დან>

SDL Trados: MultTrans. (2019). <https://www.sdl.com/software-and-services/translation-software/sdl-trados-studio/>.

Standardization, I. O. (2002). *Translation-oriented terminography, ISO 12616*. <https://www.iso.org/standard/35360.html>.

SynchroTerm. (2019). მოპოვებული 2019 წლის 15 September, Terminotix:

<https://terminotix.com/index.asp?content=item&item=7&lang=en-დან>

Technologies, O. (2017 წლის 21 April). *Omniscien Technologies Announces Release of Language Studio™ with Next-Generation NMT Technology*. მოპოვებული 2019 წლის 15 September, Omniscien Technologies : <https://omniscien.com/omniscien-technologies-announces-release-language-studio-next-generation-neural-machine-translation-technology/-დან>

Trados, S. (2019). *SDL MultTrans*. <https://www.sdl.com/software-and-services/translation-software/sdl-trados-studio/>.

Irina Lobzhanidze

Ilia State University, Georgia

irina_lobzhanidze@iliauni.edu.ge

Keyword: The EMT framework, Technology criteria, Higher education, Translation, Terminology

EMT Competence Framework, Terminology Management and Translation Technologies

Summary

Who is a translator today? What kind of special competencies should be associated with the training of a translator? The European Master's in Translation network first published its framework for translator and translation competence, including the EMT "Wheel of Competence" in January 2009. At this moment the majority of European Universities met the criteria represented in the above-mentioned framework and became a part of rapidly growing network on Translation Studies. Unfortunately, the Higher Education Institutions of Georgia are not represented in this network and the questions under consideration are as follows: a) Can the programs in Translation Studies existing in Georgia met the criteria of the EMT competence framework? b) Which of the criteria described by the EMT and ISO standards are worth of analyzing with regards to translation and translation studies in Georgia? c) Can we talk about the possibility to be integrated into this network without meeting the criteria on the Technology (Tools and Application)?

The European Master's in Translation framework published in 2017 includes the following criteria: Language and Culture, Translation, Technology, Personal and Interpersonal and Service Provision. The Technology competence is focused on the knowledge and skills used to implement present and future translation technologies within the translation process. It also includes basic knowledge of machine translation technologies and the ability to implement machine translation according to potential needs.

Thus, the structure of the paper is as follows: 1. Introduction – Description of the EMT framework and Technology criteria; 2. Computer Applications used by the European Higher Education Institutions during the training of translators and/or terminographers and Possibilities of Georgian Educational Sector; 3. Conclusions.